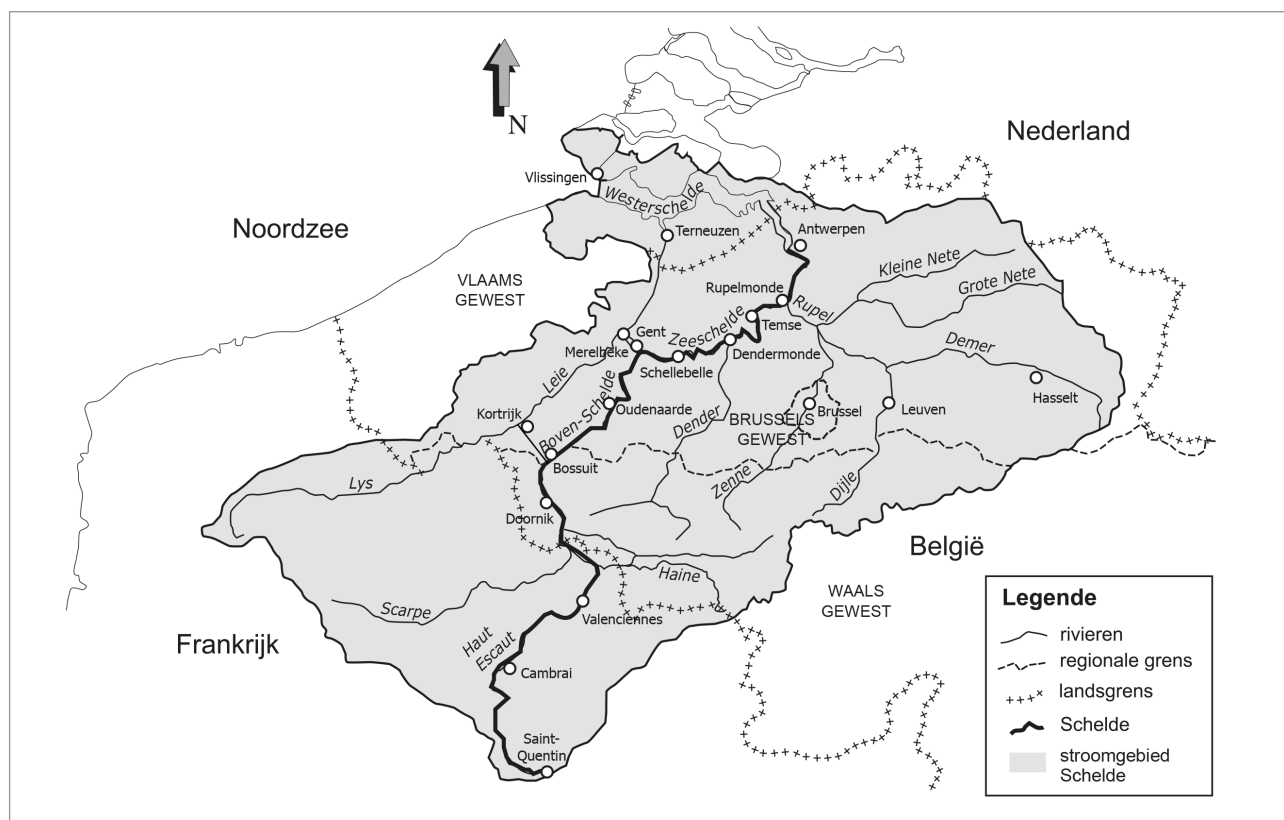

varen tussen Zwevegem en Bossuit

Het Kanaal Bossuit-Kortrijk, dat de Schelde in Bossuit met de Leie in Kortrijk verbindt, ligt in het Scheldestroomgebied en heeft een totale lengte van 15,5 km. Het kanaal wordt gevoed met Scheldewater dat in Bossuit opgepompt wordt. Het water stroomt dus van Bossuit naar Kortrijk. Het kanaal wordt sedert 1998 ook gebruikt voor de productie van drinkwater.

Het Scheldestroomgebied

Het stroomgebied van de Schelde en haar bijrivieren beslaat een oppervlakte van circa 21.000 km² verspreid over 5 gewesten: 31% van het stroomgebied ligt in het Franse Nord-Pas-de-Calais, 17% in het Waalse gewest, 43% in het Vlaamse gewest, 1% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de resterende 8% van het Scheldestroomgebied ligt in de Nederlandse provincie Zeeland. Bijna 10,5 miljoen inwoners leven vandaag in het Scheldestroomgebied. Met gemiddeld 477 inwoners per km² is het één van de dichtst bevolkte gebieden van Europa. Het is ook een belangrijke industriële zone mét een wereldhaven: Antwerpen. De Schelde en haar bijrivieren werden daarom voornamelijk ingericht voor de scheepvaart. Het netwerk van waterwegen, met meer dan 250 sluizen en stuwen, is er het dichtste ter wereld.

Het Kanaal Bossuit-Kortrijk: enkele cijfers

Het kanaal is gegraven tussen 1857 en 1861. Meer dan 1000 arbeiders groeven een traject van 15,5 km lang, 2,20 m diep, 10 m breed op de bodem en 16 m breed aan de waterlijn. Ook bouwden ze 11 sluizen, 15 sluiswachterswoningen, 18 bruggen, het souterrain (scheepstunnel) van 611 m en een pomphuis in Bossuit. Deze gebouwen en kunstwerken zijn grotendeels gebouwd met bakstenen. De klei hiervoor werd ter plaatse uitgegraven en gebakken in tijdelijke veldovens langsheen het traject.

Door de **Schelde** met de **Leie** te verbinden, konden kolen van de Borinage naar de Leiestreek via een kortere weg vervoerd worden. en werd de Noord-Franse en Henegouwse nijverheid op een snelle manier met de Noordzee verbonden. Door het kanaal werd immers een omweg van 130 km langs Gent vermeden en duurde de reisroute 8 dagen minder lang! Veel van de dorpjes langs het kanaal zijn als het ware in twee gesneden door het graven van het kanaal. De huizen staan dicht langs de oever.

Loop van het water

Het water moet uit de Scheldevallei naar de Leievallei gebracht worden, over de waterscheidingslijn Schelde - Leie heen. De waterscheidingslijn tussen beide deelbekkens bereikt in Moen een hoogte van ongeveer 37 m boven de respectievelijke rivierniveaus. Er zijn dus grote niveauverschillen op het traject. Om deze niveauverschillen te overbruggen werden oorspronkelijk 11 sluizen voorzien: 5 aan de kant van de Schelde en 6 naar de Leie toe.

Om het hoogteverschil tot een minimum te herleiden moest ook een **tunnel** (het 'souterrain van de Keiberg') gegraven worden tussen Moen en het gehucht Knokke (Zwevegem). Deze tunnel werd gemetst met ter plaatste gebakken stenen en had een lengte van 612 m, een breedte van 5,70 m en een diepgang van 2,50 m. De maximale vrije hoogte boven het waterniveau bedroeg 4,50 m.

Vanaf het begin van de jaren '70 van de vorige eeuw werd het kanaal **gemoderniseerd** en aangepast aan schepen tot 1350 ton.

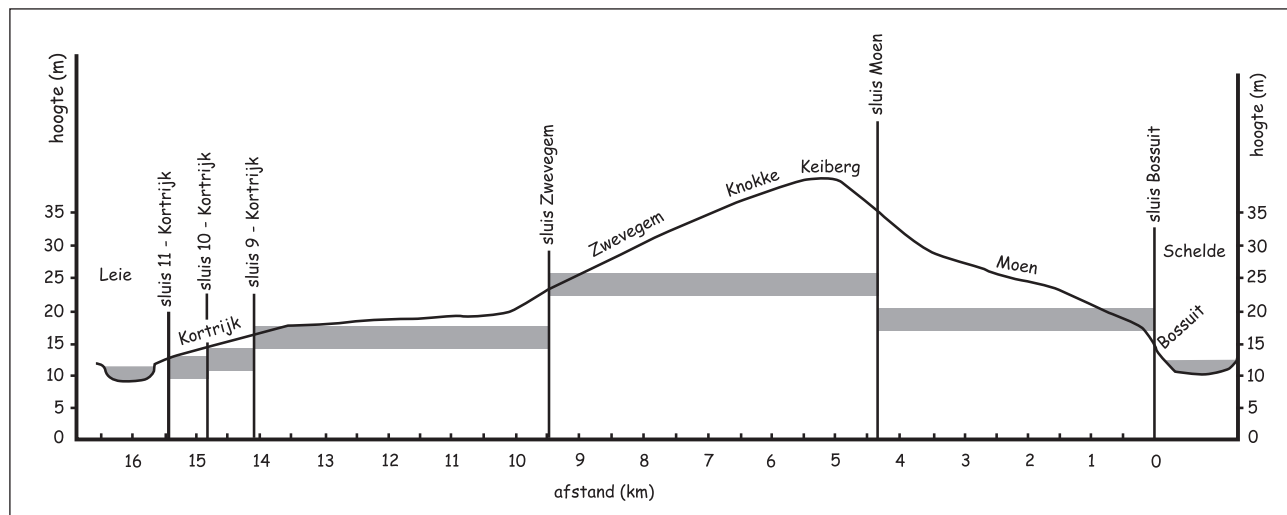
Die aanpassingswerken bestonden uit een verbreding, verdieping en vermindering van het aantal sluizen. Ook de tunnel werd afgebroken.

Nu heeft het kanaal een breedte van ongeveer 50 m aan de waterlijn en zijn er **6 sluizen** overgebleven: 3 grote sluizen in Bossuit, Moen en Zwevegem en 3 kleine geklasseerde sluizen in Kortrijk.

De sluis van Bossuit brengt het water 9,3 m hoger, de sluis van Moen nog eens 4,50 m.

Voorbij Moen stroomt het water langzaam naar de Leie: de volgende sluizen (de sluis van Zwevegem en de sluizen van Kortrijk) overbruggen een verlaging van het waterniveau met respectievelijk 8 m en 7,20 m.

Het kanaal is tot vóór Kortrijk bevaarbaar voor schepen van 1350 ton. Omwille van de drie oude, kleine maar charmante sluizen in Kortrijk kunnen alleen schepen tot 300 ton het hele kanaal afvaren.

Overlangse doorsnede van het kanaal

Waterkwaliteit

Het kanaalwater wordt gebruikt voor de productie van drinkwater. Aangezien het kanaal in Bossuit gevoed wordt door Scheldewater is de kwaliteit ter hoogte van Bossuit gelijkaardig aan de waterkwaliteit van de Boven-Schelde. Deze waterkwaliteit is ondermaats door onder meer een teveel aan fosfor en stikstoffen. Waterzuivering is dus noodzakelijk om dit water consumeerbaar te maken.

De droge zomers van de voorbije jaren vormen een extra belasting op het watersysteem. Niet alleen de hoeveelheid beschikbaar water komt in het gedrang, maar ook de waterkwaliteit wordt er negatief door beïnvloed. Als antwoord op de klimaatverandering en de druk die het meebrengt op ons water, gaat De Vlaamse overheid de strijd tegen droogte en waterschaarste aan door middel van de Blue Deal. <https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/nieuws/blue-deal-bindt-strijd-aan-tegen-droogte>

Het waterproductiecentrum De Gavers in Stasegem

In De Gavers (Harelbeke-Stasegem) maakt De Watergroep drinkwater op basis van oppervlaktewater uit het Kanaal Bossuit-Kortrijk. Het Scheldewater wordt rechtstreeks uit het kanaal opgepompt en behandeld.

Tot voor 1995 werd de regio Kortrijk-Harelbeke van drinkwater voorzien via grondwater opgepompt uit de belangrijke watervoerende laag van de carboonkalk in het zuiden van de provincie. Om de watervoerende grondlagen te sparen, het stijgende verbruik in de provincie op te vangen en de provincie West-Vlaanderen minder afhankelijk te maken van leveringen door andere drinkwatermaatschappijen, werd in 1995 gestart met de oppervlaktewaterwinning uit het Kanaal Bossuit-Kortrijk. Vandaag wordt 30 000 kubieke meter drinkwater per dag geproduceerd.

Het Scheldewater ondergaat in het waterproductiecentrum een voorbehandeling totdat het de kwaliteit van zwemwater heeft. Het wordt dan afgevoerd naar de Gavervijver voor een verblijftijd van 4 maand. Als laatste zuiveringsstap gaat het water terug naar het waterproductiecentrum voor de nabehandeling.

Bron: <https://www.dewatergroep.be/nl-be/over-de-watergroep/infrastructuur/de-gavers>

Natuur

De Keiberg die de waterscheidingslijn vormt tussen het Leie- en het Scheldebekken, werd bij de verbreding van het Kanaal Bossuit-Kortrijk in de jaren 70 doorsgesneden. Zo onstonden de Vaarttaluds, brede hellingen die een apart natuurreservaat vormen met zeldzame fauna en flora. Op de heuvelkam aan linkeroever grazen Shetlandpony's.

Aan beide zijden van het kanaal wordt ook een stuk van de vroegere spoorlijn Kortrijk-Avelgem (Moen) als natuurgebied beheerd.

Her Orveytbos in Moen is oorspronkelijk een stapeling van klei, uitgegraven bij de aanleg van het kanaal.

Op de ondoordringbare klei zijn poelen ontstaan die rijk zijn aan amfibieën en watervogels die er hun voedsel zoeken.

Oude kanaalloop ter hoogte van het Orveytbos in Moen

Recreatie

Op een klein 'deel' van het kanaal is harde recreatie toegelaten, waaronder jetski en motorboten. Roei- en kanoverenigingen hebben ook een plaats gevonden aan het kanaal. In Zwevegem en Harelbeke is er een intense activiteit op het water en vinden ook wedstrijden plaats. Watersportclub Skibo heeft zijn clublokaal langs het kanaal in Bossuit.

Dat het kanaal een druk bevist water is, bewijzen de vele hengelaars. In 2017 werden 13 verschillende vissoorten aangetroffen. Paling, blankvoorn, brasem en baars kwamen vaak voor. In vergelijking met andere gelijkaardige kanalen is het visbestand in het Kanaal Bossuit-Kortrijk redelijk omvangrijk.

Sinds kort biedt het jaagpad een veilig alternatief voor de fietser. Weg van het drukke verkeer in de straten langs het kanaal, kunnen fietsers en wandelaars zich veilig en in alle rust langs het water verplaatsen. Enkel waar laad- en losactiviteiten zijn van bedrijven wordt het jaagpad afgesloten en wordt de fietser omgeleid.

Herbestemming van oude industrie

Op de linkeroever varen we voorbij de vroegere elektriciteits- en stoomcentrale van Zwevegem. In 1954 werd beslist om de centrale niet verder uit te breiden, maar in Ruien (Kluisbergen) een nieuwe grotere centrale te bouwen. De koelcapaciteit van het Scheldewater was namelijk veel groter dan van het kanaalwater.

Tot 2001 bleef de centrale van Zwevegem stoom leveren aan o.a. de verwarmingsinstallatie van het zwembad, maar de elektriciteitsproductie was niet meer rendabel. De centrale werd uiteindelijk stilgelegd. In 2004 werd de site gekocht door de gemeente Zwevegem en de Intercommunale Leiedal. Zij besloten om het industriële erfgoed om te toveren tot een site voor events, avontuursport, cultuur en onderneming. Dit omvangrijke herbestemmingsproject heet 'Transfo'.

De gemeente Zwevegem, de Intercommunale Leiedal en de Provincie West-Vlaanderen zijn de trekkers van het project.

Ter hoogte van de Brug in Zwevegem werd een ontmoetingscentrum gecreëerd in een voormalige weverij. Er huizen een 15-tal sport-, jeugd- en recreatieclubs, waaronder de Koninklijke Sobeka Kanoclub Zwevegem. Voor hen werd een aangepaste kade voor kano's aangelegd.

Herbestemmingsproject Transfo (bron: GoogleMaps)

Industrie

De meeste industrie langs het Kanaal Bossuit-Kortrijk bevindt zich nabij Zwevegem en Kortrijk. Een beperkte bedrijvenzone vinden we ook in Moen en in Knokke (Zwevegem).

De Intercommunale Maatschappij voor Openbare Gezondheid (IMOG) in Moen staat in voor afvalverwerking. Het beleid van IMOG is erop gericht het afval optimaal te sorteren en opnieuw te gebruiken zodat storten en verbranden tot een minimum worden herleid. Recyclebaar afval wordt er opnieuw tot grondstoffen of energiebron verwerkt. Het water dat uit de stortplaats sijpelt wordt opgevangen en gezuiverd door moerasplanten. Het gezuiverde water wordt niet in het kanaal geloosd. Het bedrijf beschikt over een eigen laad- en loskade langs het kanaal voor o.a. transport van gerecycleerde grond, zijnde compost of vervuilde aarde die gereinigd werd.

Watertoren van Bekaert met daarvoor de aanlegplaats van de milieuboot in Zwevegem

Afvalkrant van IMOG in Moen

Ondermeer door de aanleg van het kanaal evolueerde Zwevegem sinds het einde van de 19de eeuw naar een industriegemeente. In 1880 werd op linkeroever de Bekaert fabriek opgericht. Dit bedrijf produceert een waaier aan producten op basis van metaaldraden. Het bedrijf neemt water uit het kanaal, heeft een eigen watertoren en een waterzuiveringsinstallatie.

Scheepvaart

Het Seine-Schelde project is een ambitieus Europees project dat momenteel deels in uitvoering is en dat de vaarwegen in het Seine- en het Scheldebekken, twee van Europa's belangrijkste industriële regio's, moet verbinden. Het project vereist een internationale samenwerking tussen Frankrijk, België en Nederland. In Vlaanderen loopt het traject in hoofdzaak via de Leie en de Ringvaart om Gent naar het Kanaal Gent-Terneuzen. De vaarweg moet toegankelijk worden gemaakt voor grote binnenschepen tot 4500 ton. Door het project wordt de binnenvaart een volwaardig alternatief voor het goederenvervoer op de weg, met minder drukke wegen, meer veiligheid en een schoner milieu als gevolg.

Sluis in Kortrijk (bron: GoogleMaps)

PLAN B-K een brede kijk op het kanaal Bossuit-Kortrijk

Hoewel de laatste vernieuwingen aan het Kanaal Bossuit-Kortrijk dateren uit de jaren '70, wat vrij recent is in scheepsmiddens, loopt momenteel een uitgebreide studie naar de modernisering van het kanaal. Het kanaal vormt een rechtstreekse verbinding tussen de Leie en de Boven-Schelde, maar de huidige dimensies laten enkel pleziervaart en kleine schepen tot 300 ton toe. Binnen het kader van het Seine-Schelde project Vlaanderen bestudeert de Vlaamse Waterweg nv hoe in de toekomst het kanaal toegankelijk gemaakt kan worden voor vrachtschepen van 110 m lang en 11,4 m breed. Deze schepen vervoeren 3000 ton vracht waardoor ze zomaar liefst 150 vrachtwagens uit het verkeer houden.

Plan B-K zet in op een bredere kijk waarbij met de opwaardering van het Kanaal Bossuit-Kortrijk ook nieuwe ontwikkelkansen voor steden, dorpen, natuur, mobiliteit en bedrijven in de streek onderzocht worden. Voor de aansluiting van het kanaal op de Leie worden 3 alternatieve tracés overwogen: 'recht-door tracé' volgt grotendeels de huidige kanaalloop, 'by-pass tracé' omvat een nieuw stuk kanaal dat rond de bebouwing van Kortrijk loopt en 'ring tracé' omvat een nieuw stuk kanaal naast de R8. Na uitgebreid onderzoek en overleg over de 3 alternatieve tracés blijkt aansluiting met de Leie via het ringtracé de voorkeursoplossing.

Kanaalpark Bossuit-Kortrijk

Het Kanaal Bossuit-Kortrijk heeft veel te bieden. Daarom ontwikkelden de Provincie West-Vlaanderen en Intercommunale Leiedal een integrale visie voor het kanaal en haar omgeving. Economie, recreatie, natuurontwikkeling, landschap, ecologie en waterwinning worden integraal verbonden.

Dit impliceert o.a. het opwaarderen van het kanaal als recreatieve route met aandacht voor de inrichting van platforms, rustplekken, pontons en uitkijkposten om het contact met het water te vergroten. De kanaaldorpen dienen ingebed te worden in het kanaallandschap voor een betere woon- en leefomgeving. De omgeving van het pompstation in Bossuit met het info- en bezoekerscentrum is een hotspot om te vertoeven langs het water.

Pompgebouw in Bossuit (bron: GoogleMaps)

Beleving en avontuurlijk sporten krijgen een plaats in het ontmoetingscentrum Transfo. De gemeente Zwevegem en het Agentschap Ontroerend Erfgoed werken er samen met de Provincie West-Vlaanderen en Intercommunale Leiedal in de ontwikkeling van deze historische site. Een derde hotspot langs het water situeert zich in de omgeving van de drie sluisen in Kortrijk. Sluisen 9, 10 en 11 met bijhorende sluiswachtershuisjes zijn waterbouwkundige elementen met archeologische waarde. Hier zie je het oorspronkelijk uitzicht van Kanaal Bossuit-Kortrijk daterend uit 1860.